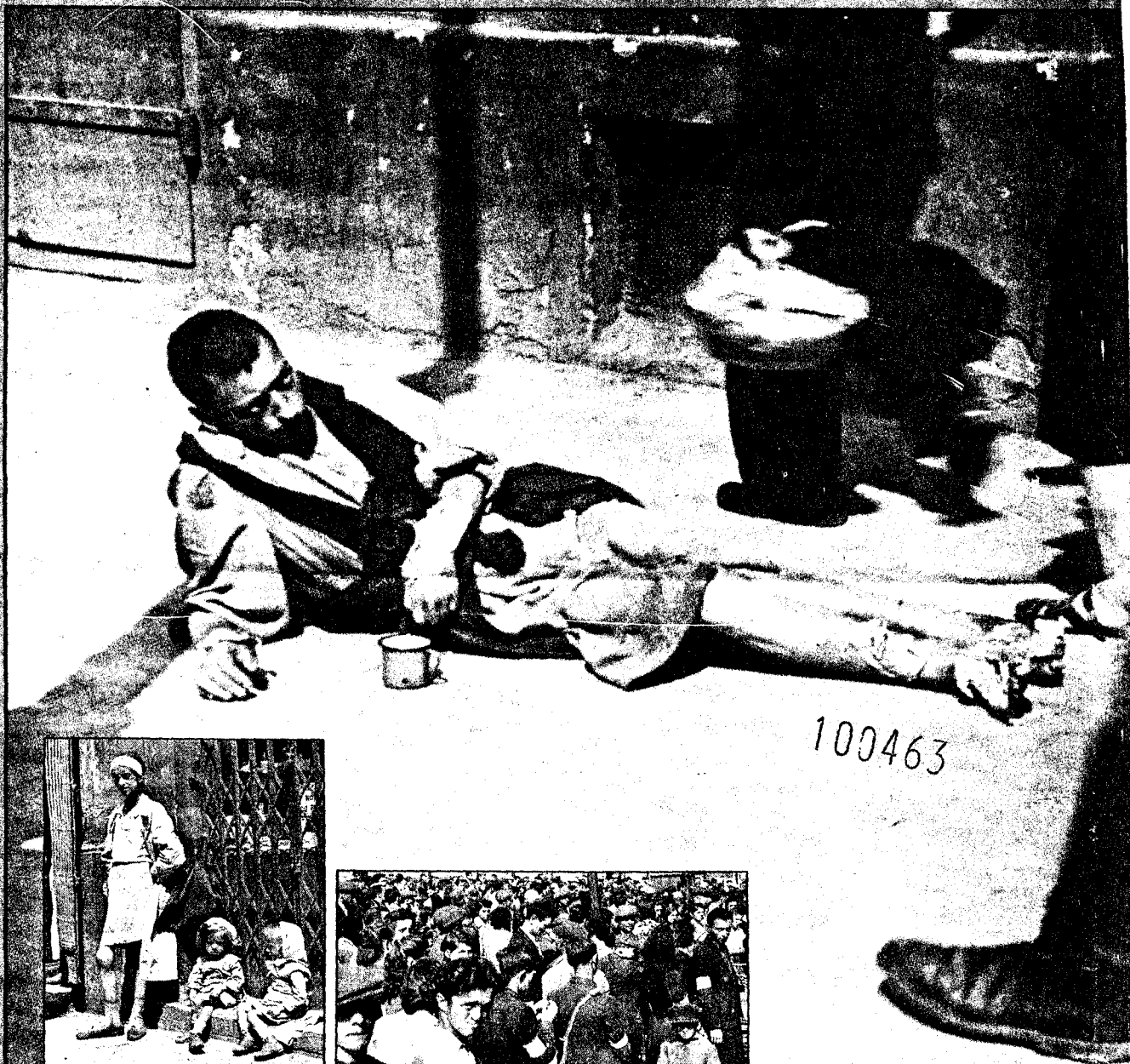

DOKUMENT

POLAKKENE

TIDLIG ELDET: Selv de minste småpikene i Warszawa-ghettoen fikk stadig mer alderdommelige ansikter, etter hvert som sulten utmagret dem. Det hjalp lite at mødrene forsøkte å pynte dem med hårslyffer og skaut.

TRIKKEKØ: Trikkene går fortsatt i ghettoen, og folk stivler sammen på holdeplassen.

LIKEGYLDIGHET: En utsultet tigger med verkende sår på bena kan bare konstatere likegyldigheten hos dem som haster forbi. Også de er fanger i ghettoen, og vet at hans skjebne snart vil innhente også dem.

Tre ukers kamp mot flammene

I april 1943 var det bare 40 000 overlevende igjen i Warszawa-ghettoen, og de nektet å stille for transport østover – tross løfter om brød og syttøytøy, og gode jobber. 19. april rykket tyske panseravdelinger inn for å gjøre ende på ghettoen.

og ble forbløffet da de levende skjelettene forsvarte seg med våpen i hånd.

Riktignok dreide det seg mest om eldgamle rifler og hjemmelagede bensinbomber. Men det fantes også noen maskingevær og andre moderne sky-

teväpen, smuglet inn gjennom kloakk-systemet.

I første omgang trakk tyskerne seg tilbake. SS-general Stroop skrev i rapporten om sin «Grossaktion»:

— Jødernes motstand kunne overvin-

SULTET UT EGNE JØDER

Likene av de injeisvirede ble liggende der stakkarene hadde segnet om. Avmagrede tiggerbarn i portrom og på fortauer, fillete klær holdt sammen med hyssingstumper. Fotograf Willy Georgs unike bilder gir et rystende innblikk i Warszawa-gettoen i 1940.

Et uhyggelig perspektiv for de færste eksempler på jødene i Polen – enda landet nesten ikke har jøder igjen etter Hitlers folkemord – manes fram av en historisk sannhet, glemt nesten like lenge som Willy Georgs bilder:

Polakkene innledet selv folkemordet på sine over to millioner jøder. Den polske historikeren W. Pabog-Malinowski hevder at det makt på 1930-tallet var velkjent at den tredjedelte Polens jødiske befolkning var i ferd med å sulte ihjel.

I sin «Polens seneste politiske historie» skriver han: – Det jødiske proletariatet, presset sammen i småbyer, så grusomt fattige at det overgår selv de usleste landsbyer i Polen og Hviterussland, har gått over fra å vegetere til å sulte.

Stalin ga tyskerne ro

Også da tyskerne stengte Warszawa-gettoen helt, og til slutt massakrerte de siste 40 000 jødene i deres avsluttede opprør, forholdt de fleste polakker seg passive – for selv å bli avviket av Den røde hær, da de i 1944 fulgte oppfordringen om å gå til aksjon bak de tyske linjer.

Stalin stanset sine styrker noen kilometer fra Warszawa, og ga tyskerne ro til å slakte ned 250 000 polakker, som fort slapp opp for ammunisjonen.

Hans hensikt var å få utryddet Moskva-fiendtlige polakker. Men det virket som skjebnens hevn over polakkenes svik mot jødene.

Den grådige prinsessen

Ironisk nok kan polakkene forsøke å unnskyldte seg med at problemene ble skapt av en grådig og følelsesløs, tysk prinsesse, som fikk tatt livet av sin mann, tsar Peter III, slik at hun selv kunne bli keiserinne Katarina den store.

Etter Polens tredje deling i 1795 bestemte Katarina at ingen jøder i hen-

nes rike skulle få noe for. De måtte holde seg i små landsbyer, kalt «shtetl», og livnære seg som handelsmenn, håndverkere og pengeutlånere.

Da Polen ble gjenopprettet etter første verdenskrig, fikk landet halvparten av Russlands jøder, eller to millioner, hvorav de fleste var fattige.

Hitlers plan

Hale Polen var fattig, og overlot sjøtt jødene til enda verre utarmning. Mange dro til Warszawa, men fikk det ikke like der.

Da tyskerne erobret Polen i 1939, gikk de fra første stund inn for Hitlers plan om å skaffe seg «Lebensraum» ved å masseheute eller isolere jøder rundt om i landet.

I november 1940 ble så Europas største konsentrasjon av jøder, Warszawa-gettoen, stengt under betegnelsen «Seuchensperrgebiet» (Pestsonen).

Hungersnød

Ved å presse inn jøder fra tilstøtende distrikter ble befolkningen økt fra 350 000 til over en halv million, slik at det trolig var 12-18 personer pr. bolig.

Avstengningen førte til at hungersnød og sykdom økte fra dag til dag. Da Willy Georg tok sine bilder sju måneder senere, var store deler av befolkningen vandrende lik.

Avmagrede lemmer, talle av verkende sår, stakk ut gjennom fillete klær. Flokker av foreldreløse småbarn ligget i de overfylte gatene, der det også lå råtnende lik...

Dødsleiren Treblinka

Gjennom enda et år med stadig mer desperate tilstander, foretok nazistene stadige terroraksjoner i ghettoen, og drepte folk helt tilfeldig. Hensikten var å lamme ethvert tilleg til motstand.

I juli 1942 fikk ghettoens jødiske råd beskjed om at «alle uproduktive innbyggere» ville bli «omplassert» lenger sør. Ved utslippet av september var 300 000 av Warszawa-ghettoens jøder blitt drept i gasskammerne i dødsleiren Treblinka...

nes bare ved hensynsløs og energisk innsats av våre eliteavdelinger dag og natt... Jeg besluttet derfor å ødelegge hele det jødiske boligområdet ved å sette fyr på kvartal etter kvartal...

– Ofte holdt jødene ut til heten tvang dem til å hoppe fra toppetasjene, etter

å ha kastet ned madrasser og andre polstrede gjenstander i gaten. Med brukne ben forsøkte de å krype over gaten til ennå ikke påtente bygninger...

– De rømte til og med ned i kloakken. Men etter en uke ble oppholdet der ubehagelig... Et stort antall jøder,

som ikke kunne telles, ble utryddet ved sprengning av kloakkledninger og tilluftsrom...

M. Edelman, en jøde som mirakuløst overlevde og unnslopp fra det tre uker lange flammehelvetet, forteller:

– Flammene klarte det tyskerne ikke maktet. Tusener av mennesker døde i flammehavet. Det stinket overalt av brennende kroppar... Tusener vaklet ut på gårdsplassene, der de ble lett mål for tyskerne. Mange hundre begikk selvmord ved å hoppe fra fjerde og femte etasje...